

چکیده

بعضی از فیلسوفان دین نظیر شلنبرگ بر این باور است که خداوند، با فرض وجود، دست کم برای گروهی از مردم و در پاره‌ای از اوقات ناآشکار و در خفاست. حب مطلق الاهی مستلزم آن است که خداوند شواهدی بر وجود خود در اختیار انسان‌ها قرار دهد. از دیدگاه انی گروه برخی او صاف الاهی نظیر علم، قدرت، خیر مطلق، و بویژه حب مطلق الاهی در تعارض با فقدان نشانه‌های کافی بر وجود خداوند است. از نظر شلنبرگ، چون خداوند شواهدی بر وجود خود در اختیار انسانها قرار نداده، ناباوری آنان به او سرزنش‌ناپذیر است. لذا به باور او خفای الاهی خدا ناباوری را توجیه می‌کند. این دیدگاه مبنای شکل‌گیری مسئله‌ای با عنوان «مسئله‌ی خفا» در میان جمعی از فیلسوفان دین در دو دهه اخیر است. استدلال خفای الاهی، به عنوان استدلالی شکاکانه یا الحادی برای اولین بار در سال 1993م توسط جان ال. شلنبرگ، فیلسوف معاصر کانادایی در کتاب «خفای الاهی و عقل آدمی» مطرح شد و در آثار بعدی تقریرهای جدید از آن ارایه گردید. از آن زمان تا کنون عده‌ای از فیلسوفان و متألهان از جمله پل موزر به نقد و بررسی آن پرداخته‌اند. حال پرسش اصلی پژوهش این است: آیا خفای الاهی خدا ناباوری را توجیه می‌کند؟ فرضیه پژوهش این است که خفای الاهی خدا ناباوری را توجیه نمی‌کند.

در باب پیشینه پژوهش باید گفت تا جایی که نگارنده می‌داند این رساله اولین اثر به زبان فارسی است که به معرفی و بررسی این مسئله می‌پردازد. گردآوری داده‌ها در این پژوهش به شیوه کتابخانه‌ای صورت گرفته و روش پژوهش در آن به صورت توصیفی - تحلیلی است. این پژوهش پس از معرفی دقیق استدلال خفای الاهی، ایضاح مبانی و پیش‌فرض‌های آن، تقریرهای مختلف آن را مطرح می‌کند. از مسایل بحث‌برانگیز در این باب، نسبت استدلال خفا و استدلال شر است که برخی این دو را مسئله‌ای واحد انگاشته و اولی را به دومی فروکاسته‌اند. اما با توجه به شواهد موجود به نظر می‌رسد که حق با شلنبرگ است که از اهمیت و استقلال مسئله خفا جانبداری می‌کند و این دو را یکی نمی‌داند. در بازخوانی دیدگاه صدررا درباره خفای الاهی، به نظر می‌رسد روح فلسفه صدررا، بویژه بُعد عرفانی فلسفه او، با خفای الاهی مورد نظر شلنبرگ که به خدا ناباوری می‌انجامد، ناسازگار است. بر پایه رویکرد جدید موزر در معرفت‌شناسی دین، هیچ‌گونه خفایی وجود ندارد و به تعبیر او شواهد کافی هدفدار بر وجود خدا در دسترس است. بنابراین، خفای الاهی خدا ناباوری را توجیه نمی‌کند.

کلیدواژہا: خفای الاهی، جان شلنبرگ، ناباوری سرزنش ناپذیر، پل موزر، خداناباوری، حب الاهی،

ملاصدرا

نام و نام خانوادگی دانشجو: سید نصیر احمد حسینی

استاد راهنما: دکتر عبدالرسول کشفی

اساتید مشاور: دکتر امیر عباس علیزمانی- دکتر حسن ابراہیمی

دکتری

فلسفہ و حکمت اسلامی